

MANIFESTAS

DARBO IR SOCIALINĖS TEISĖS SPECIALISTAI IŠ VISOS EUROPOS

RAGINA EUROPOS SĄJUNGĄ

GERBTI IR SKATINTI PAGRINDINES SOCIALINES TEISES,

VISŲ PIRMA, ATSIŽVELGIANT Į SU KRIZE SUSIJUSIAS PRIEMONES

- 1) Ekonomikos ir finansų krizė bei neigiamos jos socialinės pasekmės privalo būti vertinamos platesniame kontekste. Žvelgiant istoriškai ir visuotinai verta atminti, kad išmoktos dviejų pasaulinių karų pamokos ir jų metu įgyta patirtis Tarptautinę darbo organizaciją (toliau – TDO) 1944 m. paskatino priimti Filadelfijos deklaraciją, kurioje aiškiai nurodyta, jog:
  - darbas nėra prekė;
  - darniai pažangai būtina žodžio ir susivienijimų laisvė;
  - bet kurioje vietoje klestintis skurdas kelia pavojų gerovei visame pasaulyje.
- 2) Europoje po Antrojo pasaulinio karo šios deklaracijos sąlygos suformavo Europos darbo ir socialinės teisės pamatą ir, tuo pat metu, numanomą – o dažnai ir aiškiai išreikštą – atramos tašką, Europos Sąjungoje kuriant trapų Europos socialinį modelį.
- 3) 2011 m. rugsėjo 14 d. kreipdamasis į Europos Parlamentą, TDO generalinis direktorius Juanas Somavia pareiškė: *Pagarba pagrindiniams principams ir teisėms darbe negali būti derybų objektu net krizės metu, kai daugiausia sprendžiami sąžiningumo klausimai. Tai ypač svarbu šalyse, kuriose buvo imtasi griežto taupymo priemonių. Mes negalime pasinaudoti krize kaip dingstimi, neva leidžiančia nepaisyti tarptautinių darbo standartų.*
- 4) Viena svarbiausių 2011 m. rugsėjo 26–27 d. Paryžiuje vykusiame G20 valstybių darbo ir užimtumo ministrų susitikime išsakytų rekomendacijų – „skatinti veiksmingą socialinių ir darbo teisių taikymą bei užtikrinti, kad būtų laikomasi fundamentalių darbo principų ir teisių“.¹ Šiai nuostatai buvo pritarta 2011 m. lapkričio 3–4 d. Kanuose vykusio G20 valstybių vadovų aukščiausiojo lygio susitikimo deklaracijoje² (G20 2011b).
- 5) 2012 m. gegužės 17–18 d. Gvadalacharoje (Meksikoje) vykusiame G20 susitikime Darbo ir užimtumo ministrai priėjo prie tokių išvadų: *Mūsų nuomone, ekonominis augimas turėtų būti grindžiamas kokybišku užimtumu, t. y. darbu ne šešėliniame sektoriuje, kuriuo užtikrinamos socialinės garantijos, orumo nepažeidžiančios pajamos ir visa darbo teisių apsauga.* Ministrai dar kartą

---

¹ http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/multilateral-system/g20/WCMS_164260/lang--fr/index.htm

² <http://www.g20-g8.com/g8-g20/g20/english/for-the-press/news-releases/cannes-summit-final-declaration.1557.html>

patvirtino būtinumą siekti darnos tarp *ekonominio augimo ir užimtumo politinių priemonių, o taip pat makroekonominių ir užimtumo politikos priemonių nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.*³

6) Tačiau faktai atskleidžia, kad nuo 2008 metų pabaigos, t. y., nuo tada, kai prasidėjo ekonominė krizė:

- Europos ir nacionalinės valdžios institucijos bei nacionaliniai įstatymų leidėjai ėmėsi įvairių didesnį lankstumą įmonėms užtikrinančių priemonių, įskaitant ir nacionalinės darbo teisės pakeitimus;
- kai kuriais atvejais bendro pobūdžio darbo teisės reformos buvo pradėtos iki ekonomikos krizės, skelbiant, jog jomis siekiama „modernizuoti“ darbo teisę;
- vyriausybės pasikeitimas kai kuriose šalyse paspartino drastiškus darbo teisės pokyčius, įgyvendinamus netgi nesikonsultuojant su suinteresuotomis grupėmis, tame tarpe su socialiniais partneriais bendrai bei profesinėmis sąjungomis atskirai;
- kitais atvejais „trejetas“, kurį sudaro Tarptautinis valiutos fondas (toliau – TVF) ir dvi ES institucijos, t. y. Europos Komisija ir Europos centrinis bankas (toliau – ECB), reikalavo iš valstybių narių ar tiksliau primetė joms struktūrines reformas.

Šios priemonės ne tik neišsprendė ekonomikos ir finansų krizės, bet netgi ją pagilino, ir dabar kelia grėsmę ne tik socialinės Europos, bet ir platesnio Europos ekonominės bei politinės integracijos projekto gyvybingumui.

7) Šį pareiškimą pasirašę darbo ir socialinės teisės specialistai iš visos Europos išreiškia didelį susirūpinimą dėl priemonių, kurių buvo imtasi, bei jų pasekmių pastariesiems kompleksiniams teisiniams, ekonominiams ir politiniams pokyčiams Europos Sąjungoje, t. y., kad:

- dėl dabartinės finansų ir ekonomikos krizės daugelio šalių darbuotojai ir darbuotojų teisės patiria milžinišką spaudimą;
- buvo ne tik pakertama kolektyvinių derybų praktika – prasidėjo sistemingi išpuoliai prieš kolektyvines derybas, siekiant sunaikinti kolektyvinių derybų institucijas, mechanizmus ir pagrindinius principus (pavyzdžiui, įvedant draudimus deryboms tam tikrose ūkio šakose, sudarant galimybes nesilaikyti mažiausių bendrai sutartų standartų individualiose darbo sutartyse ir pan.);
- minėtas „trejetas“ konkrečioms valstybėms narėms primeta didelio masto, o kartkartėmis netgi dramatiškas darbo rinkų bei socialinės apsaugos sistemų dereguliacijos priemones, kurios lemia profesinių sąjungų silpnėjimą, vis didesnį darbo santykių nepatikimumą, nesaugumą ir didelį nedarbą, o taip pat gilesnį skurdą ir socialinius neramumus;
- drastiškos griežto taupymo priemonės darbo rinkos srityje lemia Europos ir europietiško vertybių atmetimą, ksenofobijos stiprėjimą (ypač mažumų atžvilgiu) bei kelia pavojų taikai Europoje.

8) Šį pareiškimą pasirašę darbo ir socialinės teisės specialistai ragina Europos Sąjungą bei jos institucijas gerbti ir skatinti:

³ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/131076.pdf

- Lisabonos sutartyje įtvirtintas vertybes: pagarbą žmogaus orumui, laisvei, demokratijai, lygybei, teisinei valstybei ir žmogaus teisėms (Europos Sąjungos sutarties (toliau – ESS) 2 straipsnis);
  - Įsipareigojimą siekti „Europos, kurioje vystymasis būtų darnus, pagrįstas subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, bei aukšto lygio aplinkos apsauga ir aplinkos kokybės gerinimu“ (ESS 3 straipsnio 3 punktą);
  - pagrindines socialines teises, garantuojamas teisiškai privalomoje ES pagrindinių teisių chartijoje (toliau – ESPTCh) (ESPTCh 51 straipsnio 1 dalis), ypač teisę į kolektyvines derybas ir kolektyvinius veiksmus, kurios turi būti aiškinamos, laikantis atitinkamų TDO konvencijų, ratifikuotų visose ES valstybėse narėse (ESPTCh 53 straipsnis), o taip pat apsaugą nuo nepagrįsto atleidimo iš darbo bei socialinę apsaugą ir socialinę pagalbą.
- 9) Šį dokumentą pasirašę asmenys primygtinai ragina valstybių ir vyriausybių vadovus, o visų pirma – ES institucijų narius bei Europos Tarybą –, garantuoti aiškia, nedviprasmišką ir teisiškai privalomą sistemą ir, svarbiausia, remti darbuotojų ir jų atstovų pagrindines socialines teises.
- 10) Pagrindinės darbuotojų ir jų atstovų socialinės teisės negali priklausyti nuo vidaus rinkos laisvių ir konkurencijos teisės bei griežtų taupymo priemonių, nesvarbu, ar tai būtų grindžiama fiskaline politika ar finansine pagalba. Priešingai, šios pagrindinės socialinės teisės turėtų būti nedviprasmiškai pripažintos būtina išankstine sąlyga sklandžiam ir darniam Europos Sąjungos ir jos valstybių narių ekonominiam ir socialiniam vystymuisi bei pažangai. Aukštiems darbo teisės ir socialiniams standartams tenka lemiamas vaidmuo iš naujo subalansuojant ekonomikas, užtikrinant pajamas ir skatinant investicijas į pajėgumus.
- 11) Dabartinė Europos Komisija drauge su „trejetu“ šiuo metu nesugeba užtikrinti deramos pagarbos pagrindiniams Europos socialinio modelio elementams ir Filadelfijos deklaracijos dvasiai. Taigi socialiniam modeliui tyliai gresia visiška dekonstrukcija, o galiausiai, ko gero, sunaikinimas. Jei Europos socialinis modelis žlugs, kaip bus įmanoma sėkmingai įgyvendinti Europos projektą kaip visumą?
- 12) Šį pareiškimą pasirašę asmenys prieštarauja ir tokiam požiūriui, ir jo paskatintoms priemonėms. Primygtinai raginame ES ir jos institucijas vėl užtikrinti visišką teisinių įsipareigojimų ir politinių tikslų laikymąsi bei prisiimti atsakomybę už darniai besivystančią Socialinę Europą.

2013 m. sausis